

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента,

Власюк Тетяни Миколаївни на дисертаційну роботу

КОГУТА АРТУРА ЛЕОНІДОВИЧА

**на тему «Інноваційне відновлення агропромислового сектору України на
засадах смарт-спеціалізації»**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 051 «Економіка»

1. Актуальність теми дисертації

Агропромисловий сектор залишається однією з основних складових національної економіки, забезпечуючи продовольчу безпеку держави, розвиток експортного потенціалу, зайнятість населення та соціально-економічну стійкість територій. Водночас наслідки збройної агресії, руйнування виробничої та логістичної інфраструктури, порушення ланцюгів постачання, зміна кон'юнктури світових аграрних ринків і необхідність адаптації до європейських стандартів вимагають пошуку нових підходів до відновлення та розвитку агропромислового виробництва.

За цих умов особливого значення набуває використання концепції смарт-спеціалізації, яка передбачає концентрацію ресурсів залежно від регіональних конкурентних переваг, активізацію інноваційної діяльності, ефективну взаємодію науки, освіти, бізнесу та органів влади, а також формування інноваційних екосистем, здатних забезпечити довгострокове економічне зростання. Реалізація принципів смарт-спеціалізації відкриває можливості для підвищення технологічного рівня агропромислового сектору, розвитку високотехнологічних виробництв, цифровізації бізнес-процесів, ефективнішого використання ресурсного потенціалу та зміцнення конкурентоспроможності аграрної продукції на міжнародних ринках.

З огляду на вищезазначене, наукове дослідження Когута Артура Леонідовича на тему «Інноваційне відновлення агропромислового сектору

України на засадах смарт-спеціалізації» є актуальним, має важливе наукове і практичне значення і відповідає сучасним потребам післявоєнного відновлення економіки, реалізації державної регіональної політики розвитку аграрного сектору та досягнення стратегічних цілей сталого розвитку.

Мету дисертаційної роботи досягнуто. В роботі поглиблено теоретико-методичні засади та розроблено практичні рекомендації щодо інноваційного відновлення агропромислового сектору України на засадах смарт-спеціалізації, спрямованих на активізацію регіонального потенціалу, формування інноваційних екосистем, підвищення конкурентоспроможності агропромислового виробництва та забезпечення сталого регіонального розвитку в умовах післявоєнної трансформації економіки України.

Значимість проведеного дослідження підтверджується його зв'язком із науково-дослідною роботою, що виконується за участю дисертанта на кафедрі економіки Київського національного університету технологій та дизайну: «Інтелектуалізація соціально-економічного розвитку в постпандемічному суспільстві (номер державної реєстрації 0121U114581), «Домінанти інноваційного розвитку бізнесу в умовах смартекономіки» (номер державної реєстрації 0124U004191).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

На підставі ознайомлення з дисертаційною роботою Когута А. Л. можна зробити висновки, що дослідження є цілісною, логічно структурованою, завершеною працею.

Ступінь обґрунтованості та достовірності отриманих у роботі результатів підтверджується власними теоретичними та практичними дослідженнями.

Обґрунтованість наукових результатів, висновків та рекомендацій забезпечується використанням загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, фундаментальних положень сучасної економічної теорії, сукупності наукових підходів, що зумовлені метою та завданням дисертації.

Висновки є узагальненням досліджень та основою формування практичних рекомендацій. Наукові положення та отримані наукові результати, що викладені у дисертаційній роботі, є достатньо обґрунтованими. Дисертація має логічну структурну побудову, її зміст розкриває тему наукового дослідження, характеризується послідовністю викладення матеріалу, аргументованістю та чіткістю висновків.

3. Наукова новизна результатів дослідження

На підставі аналізу поданої до захисту дисертації, опублікованих наукових статей та праць апробаційного характеру можна стверджувати, що дослідження включає в себе низку наукових положень, висновків і рекомендацій, які вирізняються новизною та практичною значущістю.

При цьому автором розроблено смарт-спеціалізаційну модель інноваційного відновлення агропромислового сектору, яка інтегрує стратегічні пріоритети державної аграрної політики, регіональні конкурентні переваги та особливості агроєкосистеми, інноваційну інфраструктуру, людський капітал та механізми міжсекторальної взаємодії, що дозволяє забезпечити збалансований смарт-спеціалізаційний розвиток регіонів, мобілізацію внутрішнього потенціалу територій та формування нових драйверів економічного зростання в умовах післявоєнного відновлення та глобальних трансформацій.

Робота містить ряд удосконалень, серед яких: понятійно-категоріальний апарат дослідження шляхом уточнення сутності поняття смарт-спеціалізація агропромислового сектору, яке, на відміну від існуючих підходів, розглядається як інструмент структурної модернізації регіональної економіки на основі інновацій, цифрових технологій та локальних конкурентних переваг, поєднує інструменти стратегічного планування, регіонального управління, цифрових платформ, кластеризації та інноваційного партнерства, що в свою чергу забезпечує формування конкурентоспроможної моделі післявоєнної трансформації агропромислового сектору; концепція формування архітектури смарт-спеціалізаційного забезпечення інноваційного відновлення агропромислового сектору України, яка на відміну від існуючих підходів,

базується на формуванні регіональної стратегії смарт-спеціалізації і передбачає перехід до багаторівневої інтегрованої екосистеми, що базується на поєднанні смарт-технологій, цифрових платформ, міжсекторальної взаємодії та інтегрує державні стратегічні орієнтири, регіональні конкурентні переваги, а також забезпечує системність, узгодженість і адаптивність стратегічного управління регіональним розвитком; методичний підхід до оцінювання потенціалу смарт-спеціалізації агропромислового сектору регіонів України, який, на відміну від існуючих, базується на розрахунку інтегрального показника потенціалу смарт-спеціалізації через поєднання економіко-інноваційної, інституційно-управлінської, соціально-кадрової, екологічно-ресурсної складових, що дозволяє здійснювати оцінку стану та рівня готовності регіонів до інноваційного відновлення агропромислового сектору; методичний інструментарій оцінювання трансформаційних процесів агропромислового сектору України в контексті смарт-спеціалізаційного розвитку, який, на відміну від існуючих, базується на комплексному поєднанні структурно-динамічного, інноваційного, цифрового та регіонально-просторового аналізу, що дозволяє визначати стратегічні пріоритети смарт-спеціалізації регіонів, підвищити обґрунтованість стратегічного управління розвитком агропромислового сектору в умовах глобальних та воєнних викликів.

У процесі дослідження автором дістали подальшого розвитку важливі наукові положення, зокрема: концептуальний підхід до інноваційного відновлення агропромислового сектору України, який, на відміну від існуючих, базується на поєднанні смарт-спеціалізації, цифровізації, ESG-підходів, кліматично адаптивних технологій та міжсекторальної взаємодії, що дозволяє забезпечити структурну модернізацію агропромислового сектору в умовах післявоєнної трансформації; підходи до інституційного забезпечення впровадження смарт-спеціалізації в агропромисловому секторі шляхом обґрунтування ролі координаційних механізмів взаємодії між державними органами влади, регіональними громадами, бізнесом, науковими установами, які на відміну від існуючих, передбачають інтеграцію державних стратегій інноваційного розвитку, регіональних стратегій смарт-спеціалізації,

цифровізації та євроінтеграційних інструментів, що забезпечує формування єдиної системи багаторівневого державного регулювання переходу до регіональної смарт-спеціалізації в агропромисловому секторі України; науково-практичні підходи до оцінювання стратегічних можливостей регіонів України щодо інноваційного відновлення агропромислового сектору, які на відміну від існуючих, доповнено використанням інструментарію SWOT-аналізу в контексті смарт-спеціалізації, що дало змогу визначити макро- та мікрочинники, сильні сторони, структурні обмеження та загрози, а також перспективні напрями розвитку регіональних агроєкосистем з урахуванням природно-ресурсного, логістичного людського та інноваційного потенціалів регіонів; науково-методичні підходи до стратегічного забезпечення інноваційного відновлення агропромислового сектору України на засадах регіональної смарт-спеціалізації, які на відміну від існуючих, базуються на розширенні інструментарію адаптації міжнародних практик агротехнологічної модернізації, цифровізації, кластеризації, інтеграції науки, бізнесу та держави, що сприяє підвищенню інноваційної спроможності регіонів, зміцненню продовольчої безпеки та інтеграції агропромислового сектору до європейського економічного простору.

Зазначені здобутки мають як теоретичну новизну, так і практичну значущість для трансформації агропромислового сектору України.

4. Повнота викладу основних положень дисертації у наукових виданнях та апробація результатів дослідження.

Основні теоретичні положення дисертації, висновки та пропозиції розкриті у наукових працях автора. Зокрема, основний зміст і результати дисертації викладені у 21 наукових працях (6 – одноосібні, 15 – у співавторстві), з них: 1 розділ у колективній монографії, 7 праць у наукових фахових виданнях України; 13 праць апробаційного характеру, що опубліковані в збірниках матеріалів всеукраїнських та міжнародних конференцій.

Публікації здобувача відповідають вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами).

Основні результати дослідження доповідалися та отримали схвалення на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних та наукових конференціях: Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку» (м. Київ, 2020 р.); II Міжнародна науково-практична конференція «Innovations and prospects in modern science» (м. Стокгольм, Швеція, 2023 р.); IV Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Імперативи економічного зростання в контексті реалізації Глобальних цілей сталого розвитку» (м. Київ, 2023 р.); V Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації» (м. Київ, 2023 р.); : V Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Імперативи економічного зростання в контексті реалізації Глобальних цілей сталого розвитку» (м. Київ, 2024 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні вектори розвитку аграрної науки» (м. Київ, 2024 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційна екосистема для відбудови України: інтеграція науки, освіти та бізнесу» (м. Київ, 2025 р.); VII Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Імперативи економічного зростання в контексті реалізації Глобальних цілей сталого розвитку» (м. Київ, 2026 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти та молодих учених «Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу» (м. Київ, 2020 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти та молодих учених «Домінанти соціально-економічного розвитку України у нових реаліях» (м. Київ, 2023 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти та молодих учених «Домінанти соціально-економічного розвитку України у нових реаліях» (м. Київ, 2024 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні питання розвитку економічної системи: міжнародний досвід» (м. Київ, 2025 р.); III Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів

вищої освіти та молодих учених «Домінанти соціально-економічного розвитку України у нових реаліях» (м. Київ, 2024 р.).

5. Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Наукові результати, представлені в роботі, отримано автором особисто. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використовуються лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи дисертанта, про що вказано в переліку наукових праць.

Значущість проведеного дослідження підтверджується його зв'язком з науково-дослідною роботою кафедри економіки Київського національного університету технологій та дизайну:

«Домінанти інноваційного розвитку бізнесу в умовах смартекономіки» (номер державної реєстрації 0124U004191), у межах якої автором досліджено особливості побудови смарт-спеціалізаційної моделі інноваційного відновлення агропромислового сектору України в умовах післявоєнної трансформації;

«Інтелектуалізація соціально-економічного розвитку в постпандемічному суспільстві (реєстраційний номер 0121U114581), в межах якої автором обґрунтовано напрями регіональної смарт-спеціалізації агропромислового сектору в контексті стратегічного векторування та структурної трансформації України.

Науково-практична значимість результатів дослідження полягає у тому, що основні результати наукового дослідження автора доведено до рівня конкретних пропозицій на регіональному рівні щодо можливості їх впровадження для забезпечення інноваційного відновлення та смарт-спеціалізації агропромислового сектору України.

Зокрема, ТОВ «Щедра Нива», підтверджує, що практичні рекомендації, що містяться у дисертаційній роботі А. Л. Когута, сприятимуть зростанню інноваційного потенціалу підприємства (довідка від 15.05.2026 р.). Комунальне підприємство «Агенція просторового розвитку» Вінницької міської ради,

впровадило результати дослідження при формуванні напрямів територіального розвитку (довідка від 15.05.2026 р.). ТОВ «Науковий парк Державного університету «Житомирська політехніка» використав результати дослідження для підвищення ефективності стратегічного планування, регіонального розвитку агропромислового сектору, оптимізації використання агроресурсного потенціалу Житомирської області та активізації впровадження інноваційних технологій у сільськогосподарське виробництво (довідка від 13.05.2026 р. № 014). Міністерство освіти і науки України, Директорат інновацій та зв'язків науки з реальним сектором економіки підтверджує, що результати дослідження забезпечать на регіональному рівні створення умов для інновацій та практичного застосування агропродовольчих технологій (довідка МОН від 20.05.2026 р. № 25/51-26).

Також основні теоретичні результати й науково-практичні рекомендації автора впроваджено в освітній процес Київського національного університету технологій та дизайну при викладанні дисциплін «Економіка і організація інноваційної діяльності» та «Смартекономіка» (довідка від 23.04.2026 р. № 02-78/801).

6. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Аналіз змісту дисертації Когута А. Л. на тему «Інноваційне відновлення агропромислового сектору України на засадах смарт-спеціалізації», засвідчив, що автор успішно вирішив поставлені завдання, мета дослідження – досягнута.

Робота виконана державною мовою.

Дисертація оформлена відповідно до вимог наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 р. № 40.

7. Відповідність (наявність) порушення академічної доброчесності

Ознайомлення з дисертацією та науковими працями Когута А. Л., у яких представлені основні наукові результати, підтверджує, що автор дотримується принципів та норм академічної доброчесності. За результатами аналізу

представлених матеріалів не встановлено фактів порушення академічної доброчесності.

У дисертації посилання на відповідні джерела є коректними (щодо використання тверджень, розробок, відомостей, статистичних даних тощо). Дисертаційна робота є самостійно виконаним кваліфікаційним науковим дослідженням. Наукові положення, розробки, висновки та рекомендації, що викладені у дисертації та винесені на захист, отримані особисто автором.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Когута А. Л., слід зазначити, що мають місце зауваження і побажання, а окремі висновки автора є дискусійними.

1. У підрозділі 1.1 (с. 32-44) автором розглянуто теоретичні підходи до трактування інноваційного відновлення агропромислового сектору, у підрозділі 1.2 (с. 44-56) уточнено зміст смарт-спеціалізації агропромислового сектору як інструменту його структурної модернізації. Водночас у роботі паралельно використовуються поняття «відновлення», «інноваційне відновлення», «розвиток», «модернізація» та «структурна трансформація». Доцільним було б більш чітко розмежувати зазначені категорії, та визначити яке саме місце посідає «інноваційне відновлення» у системі понять регіонального й галузевого розвитку. Це посилює обґрунтованість удосконалення понятійно-категоріального апарату, заявленого автором як елемент наукової новизни.

2. У підрозділі 2.1 «Формування системи чинників інноваційного відновлення агропромислового сектору України в умовах смарт-спеціалізації» (с. 74-107) проведено SWOT-аналіз окремих регіонів та визначено їхні сильні сторони, обмеження, можливості й загрози. Водночас не повною мірою зрозуміло, за якими формалізованими критеріями здійснювалися відбір, групування та визначення чинників. Доцільним було б доповнити аналіз експертним оцінюванням, методом аналізу ієрархій, факторним аналізом або іншим інструментарієм, який дозволив би визначити вагомість окремих чинників та уникнути суб'єктивності їх ранжування. Особливо це важливо з

огляду на значні відмінності між безпековими, логістичними, ресурсними та інституційними умовами розвитку регіонів України.

3. У підрозділі 2.2 «Аналітична оцінка трансформації агропромислового сектору України в контексті смарт-спеціалізаційного розвитку» (с. 108-135) автором здійснено комплексний структурно-динамічний аналіз стану агропромислового сектору. Разом із тим основний акцент зроблено на ретроспективній діагностиці. Зважаючи на предмет дослідження, пов'язаний із післявоєнним відновленням, доцільно було б розробити декілька сценаріїв розвитку агропромислового сектору із визначенням прогностичних параметрів доданої вартості, продуктивності, інноваційної активності, зайнятості та інвестицій.

4. У підрозділі 3.2 «Смарт-спеціалізаційна модель інноваційного відновлення агропромислового сектору України в умовах післявоєнної трансформації» (с. 173-186) розроблено модель, яка інтегрує державну аграрну політику, регіональні конкурентні переваги, агроєкосистему, інноваційну інфраструктуру, людський капітал і механізми міжсекторальної взаємодії. Цей результат заявлено в роботі як одержаний уперше. Водночас для практичного застосування моделі доцільно було б конкретизувати послідовність її впровадження, відповідальних суб'єктів, ресурсне забезпечення, терміни реалізації, очікувані проміжні результати та вимірювані індикатори ефективності. Також варто було б передбачити механізм зворотного зв'язку, завдяки якому модель має адаптуватися до змін безпекової, ринкової та інституційної ситуації.

5. У підрозділі 3.3 «Регіональна смарт-спеціалізація агропромислового сектору в контексті стратегічного векторування та структурної трансформації» (с. 187-206) запропоновано методичний підхід до оцінювання потенціалу смарт-спеціалізації регіонів на основі функції бажаності Харрінгтона. Інтегральний показник поєднує економіко-інноваційну, інституційно-управлінську, соціально-кадрову та екологічно-ресурсну складові. При цьому автором не зазначено, яким чином проводилась бальна оцінка показників (рівень smart-спеціалізації регіону, рівень розвитку регіональних аграрних кластерів та стартап екосистем,

наявність регіональних стратегій S3 та програм відновлення агропромислового сектору в регіоні, рівень державноприватного партнерства в регіоні, доступність фінансових та регуляторних інструментів підтримки агробізнесу в регіоні, прозорість та спроможність місцевих інституцій реалізовувати ініціативи інноваційного відновлення агропромислового сектору в регіоні, рівень повернення та залучення фахівців до роботи в агропромисловому секторі в регіоні, рівень соціальної інфраструктури та умов життя населення в регіонах, екологічний індекс регіону (обернений до викидів), рівень впровадження зелених технологій та екологічних практик в регіоні, рівень адаптації сільського господарства в регіоні до кліматичних зон) та хто виступав експертами. Також доцільно було б визначити коефіцієнт конкордації, для визначення узгодженості оцінок експертів.

Проте ці зауваження не знижують цінності дослідження, а можуть бути корисними для поглиблення наукової дискусії, уточнення методичного апарату та підвищення прикладної значущості запропонованих автором підходів.

9. Загальні висновки щодо дисертаційної роботи

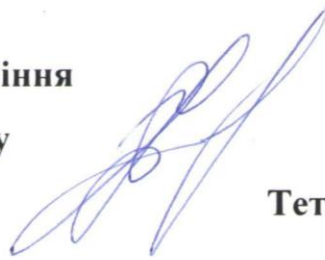
За змістом, теоретичним рівнем і практичною значимістю дисертаційна робота Когута Артура Леонідовича на тему «Інноваційне відновлення агропромислового сектору України на засадах смарт-спеціалізації» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання розроблення теоретичних, методичних та практичних положень щодо інноваційного відновлення агропромислового сектору України на засадах смарт-спеціалізації.

Зміст дисертаційної роботи, одержані наукові положення та висновки відповідають спеціальності 051 «Економіка». Робота відповідає вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 23.03.2016 р. № 261 (зі змінами) та пп. 6-9 постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора

філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами), а її автор Когут Артур Леонідович заслуговує на присвоєння йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент:

**кандидат економічних наук, доцент,
декан факультету економіки та управління
Київського національного університету
технологій та дизайну**

Тетяна ВЛАСЮК

